

is nagy befolyással van a tanárság meg nem érdemelt társadalmi elnyomottságára, közvetlen oka ennek sokkal inkább politikai és érdekképviselési szervezetlenségében rejlik.

Egy érdekközösség társadalmi tekintélyét és ezzel együtt súlyát és erejét szinte kizárólag annak politikai szükségessége, a közéletre gyakorolt befolyása határozza meg. Az a társadalmi réteg, amely még néhány képviselő hozzászólásával sem tud nemzeté ügyeinek intézésébe bekapcsolódni, társadalmi kiskorúságban szenved. Az a társadalmi testület, amely arra van kárhóztatva, hogy más érdekűk kérjenek számára valamit, nem érdemli meg, hogy kívánsága eredménnyel járjon, még ha jogos is, mert az igazság egyedül, erő nélkül, igen keveset ér. Ezt bizonyítja a gyakorlat a tanárság esetében is.

Csak a fenti hiányok megszüntetése teheti lehetővé egy olyan tanári társadalom kialakulását, amelynek hatása nemcsak az iskola kapujáig fog terjedni. Ez pedig nemcsak az egyének, hanem a köz érdeke is.

Losányi Gyula.

II.

A tanári kamaráról

Bármerre megyünk a világban, lépten-nyomon a hasonló életkörülmények között élők szövetkezését látjuk. Azt kell megállapítanunk, hogy korunk kollektív szellemét éljük, amely szellem az egész társadalmi berendezkedést áthatja. Korunk kollektív szelleme azonban egészen más irányú, mint Madách falanszter-jeleneténck egyéniséget elfojtó berendezése. Ebben nem a személy és az egyén teljes elfojtásáról van szó, hanem épen az egyéniség védelméről. Az egyén működésének irányát maga választja meg, cselekedeteit saját lelkével motiválja, a kollektívum pedig ott áll a háta mögött, hogy a dolgozó egyénnek más életformákkal való küzdelmében tekintélyt, megbecsülést szerezzen, tehát végeredményben azért, hogy az egyén életsíkját magasabb színvonalra helyezze. Lényegében teljesen mindegy, hogy minek nevezzük ezt a kollektívumot; — szövetkezetnek, egyesületnek, vagy kamarának — a célja mindegyiknek azonos: az egyén védelme a versenyben. Ami pedig az ilyen tömörülésnek erőt ad, az a kartársi becsületérzés, az egymástbecsülés.

A szabad pályákon működő, hasonló életkörülmények között élő kereskedőket és iparosokat tömörítő Kereskedelmi- és Iparkamarákat kell első helyen megemlítenünk, amely szervek, a bennük tömörült tagok érdekeiért, egységüknél fogva gyakran még a kormányzat álláspontját is befolyásolják. Az értelmiségi pályákon az ügyvédek és az orvosok, valamint a mérnökök tömörültek kamarába. *A kamara nagy tekintélyt kifelé és befelé egyaránt. Befelé a tagokat az egymástbecsülésre és az illető foglalkozási kör odaadó betöltésére szorítja, kifelé pedig tagjainak tekintélyt és megbecsülést szerez.*

A középiskolai tanárok eddig a Középiskolai Tanár-, a kereskedelmi iskolai tanárok a Kereskedelmi Iskolai Tanár- s a polgári iskolai tanárok a Polgári Iskolai Tanáregyesületben tömörültek. Ezek az egyesületek azonban nem szóltak bele egységesen, — hiszen külön-külön nem képviselték az *egyetemes tanárságot*, csak annak egy részét — a tanárok problémáinak megoldásába, hanem megelégedtek azzal, hogy elméleti vagy félig gyakorlati kérdések megvitatásával iskolafajonként avatkoznak bele a tanárok működésébe. Pedig a tanároknak szükségük volna ezeken felüli tömörülésre is, egy olyan szervre, amely állást tud foglalni a felmerülő kérdé-

sekben, mint a tanári illetmények revíziója, a tanárképzés reformja és a vele szorós kapcsolatban álló állásnélküli tanárok, valamint a helyettes tanárok problémáiban is, stb. Nagy horderejű kérdések ezek, amelyeket lépten-nyomon hallunk, de mivel nincsen meg az arra illetékes szerv, nincsen meg az egységes állásfoglalás sem. *Ha egységbe tömörülünk, ha összefogunk, még akkor is elég kevesen vagyunk ahhoz, hogy saját sorsunk irányításában eredményesen közreműködhessünk.*

Mi tanárok a jövő nemzedéket szolgáljuk és akarjuk is szolgálni, de nem azon érzés rabságában, hogy szolgálatunk sorsa nélkülünk alakul, hanem azzal a tudattal, hogy a felelősségteljes állásfoglalásokat mi magunk keressük. Egységesen kell részt vennünk a munkában, ezért kilépünk csendes hallgatásunkból. Ennek a kiállásnak pedig csak egy módja van: *a kamara felállítása.*

Az egységesítés gondolata elevenen él, amelyet a különböző tanári körök sem szűnnek meg hangoztatni. A kérdés most csak az, vajjon az egységesítés milyen célt szolgálhat? Vajjon milyen előnyöket biztosítana a tanárságnak az egységes szervezet felállítása?

Az iskolafajonkénti tömörülések nagyon alkalmasak arra, hogy egyes kérdéseket a saját iskolafajuknak gondolatkörében tárgyaljanak le, de nem megfelelők, — bár a legjobb igyekezettel akarják az egyetemes tanárságot érintő kérdéseket is letárgyalni, — hogy bennük nagy horderejű, átfogó, országos kérdések tárgyalassanak, amelyek tekintet nélkül az iskolafajokra, mindenkit érdekelnének. Azt, hogy ezek az iskolafajok szerinti egyesülések nem nem felelnek meg tökéletesen az egyetemes tanárság céljainak, a szakemberek is felismerték, mert nevelésügyi szaklapok is megemlítették már a tanáregyesületek tömörítésének gondolatát.

De nemcsak hazai, hanem nemzetközi vonatkozásban is gyakran nyilvánul meg az az óhaj, hogy az egyes országok nevelői, tanáregyesületei ne elzárkózzanak, elszigetelten éljék le egyéni és pedagógiai életüket, hanem közös problémáikat, eszméiket közöljék más életkörülmények között, más országokban élő tanárokkal és tanáregyesületekkel. Ez az elgondolás csak úgy volna megvalósítható, ha az egyetemes szerv, a *kamara* a közös kérdésekben állást foglalna és amikor egy-egy kérdést közmegnyugvásra elintézett, akkor keresné meg más ország hasonló szervét és közölné vele a tanárság egyetemes állásfoglalását.

A mai tanári társadalom nemzetnevelési hivatásának csak úgy felelhet meg, ha egységbe tömörül, hogy az egységen keresztül biztosítson magának megfelelő életfeltételeket. *A tanárság legfontosabb létteményese a jövő életének, különösen mai helyzetünkben, amikor a helyes, célirányos nemzetnevelés létünket vagy nemlétünket jelentheti.*

Az egységbetömörülés által a tanárság nemcsak szervezetiileg, hanem lelkiileg is összekapcsolódna és kialakulna a bírói karhoz hasonló rend: a tanári rend. Az egyetemes tömörülésnek éppen a lelki egység hatása miatt igen nagy és sok pedagógiai haszna is lehetne.

A folyton alakuló élethelyzetben a tanár, aki a jövő nemzedékért felelős a történelem ítélőszéke előtt, nemzetnevelő szent küldetésének csak úgy tehet eleget, ha az anyagi gondok nem rémlenek feje felett, hanem függetleníteni tudná magát az élet nehézségeitől. Ezt az anyagi biztonságot sem az egyén, sem a különböző tanáregyesületek nem tudják olyan meggyőzően kifejezésre juttatni, nem tudják illetékes helyen a nagy horderejű kérdésnek megfelelően olyan súllyal képviselni, mint-ha a közös szerv szólhatna az egyetemesség nevében. A tanár szomorú társadalmi

helyzetének tudatában és ismeretében, életszemléletében nem lesz szociális lelkiületű. Mások bajai iránt érzett részvét, mások törekvéseinek megértése, lelki nemesség csak másodrendű tényezőkké válnak benne és így magatartása nem lesz közjóléti lelkiületből fakadó. Pedig a helyes társadalmi életszemlélettel a tanár igen nagy segítséget nyújthat a magyarságnak, hogy az a modern kor egyik legnagyobb nehézségével, a szociális kérdéssel megküzdhessen.

A tanárság gazdasági életének javítása — amely a szociális lelkiület megerősödésének alapja és amely lelkiület a nemzet egyik talpköve — volna az első és legfontosabb feladata a kamarának.

*

A tanár az igazságos szelektálással a nemzet érdekeit szolgálja. Ezt pedig csak minden befolyástól mentesen végezheti, ezért teljes függetlenségre volna szüksége, olyan függetlenségre, mint amilyen a bírói karnak van. Az igazságos kiválasztás miatt is igen sok támadás ér a tanárságot a társadalom részéről, amely támadásokkal szemben az egységes szerv, a kamara, egységesen léphetne fel.

Ez a tanárságot a társadalom részéről ért igen gyakori támadás nem kikapcsolható kérdés, mert a tanárról és a tanári társadalomról a közvélemény, a sajtó és az irodalom által alkotott kép nem valami kedvező. Rendszerint ez a helytelen kép szokott a támadás megindítója lenni. Tapasztalhatjuk, hogyha valami iskolával kapcsolatos ügy felmerül, akkor a közvélemény azonnal fellép mint vádló, sőt gyakran mint ítélőbíró is jelentkezik. Hogy a közvélemény az ítélőbíró szerepében tetszeleg, annak lélektani oka van. A tanárokról a gyermekkorban alkotott kép végigkíséri az egyént az életén s mivel az egyénben a tanerőkről alkotott kép kialakulásának ideje, az ifjú alárendelt helyzetében keletkezett, érthető a nem éppen hízelgő képzet. Azonfelül a tanártól hivatása többet követel, mint amit az átlagemberektől általában követelni szokott. Ha ezt a többletet — a közvélemény szemében azonban természetes teljesítményt — nem látják biztosított-nak, fellép a tanárral szemben az ellenszenv. Az kétségtelen, hogy a nevelői pálya igen nagy türelmet, kitartást, szorgalmat és lelkiismeretet kíván, de még ennél is többet óhajt a közvélemény.

Ilyenkor hiábavaló minden védekezés. Egy-egy sajtótámadásnál, a rosszul értesült közvélemény felháborodásánál, milyen gyenge jalkiáltás az egyén jogos védekezése! Ha a támadással szemben az egyén védelmére meg is mozdul ilyenkor egy-egy tanáregyesület, annak szava nem lehet átfogó és egyetemes, mert nem képviseli az összességet. Ellenben, ha az öntudatos tanári rendnek hivatásos szerve volna és az szólna az összesség nevében, hangja nem volna pusztába kiáltó. Az erélyes hangot, melyet az igazság jogos védelme váltana ki, a közvélemény is kénytelen volna tudomásul venni. Arról nem is beszélünk, hogy az ilyen tanári tekintélyt sárbatipró támadás milyen erkölcsi rombolást visz végbe a serdülők lelkében, amikor azok látják a védtelen tanár vergődését a támadások pergőtüzében! Ezért fontos *nevelésügyi* kérdés is, hogy legyen valami egyetemes szervezet, amely bátran kiáll, ha nyilvános támadások érik a rendet. A bátor és igazságos kiállásnak az eredménye az lenne, hogy *a ma társadalom által nem becsült tanárság a tanári rend kialakításával igazi becsüléshez jutna.*

* * *

Úgy a folyton változó tantervek ügyében, mint az egész tanárságot közelről érintő kérdésekben egységes fellépésről nem beszélhetünk, mert nincs közös szervezet. Ebben a folyton forrongó és átalakuló században szakkérdésről úgy döntenek,

hogy csaknem mindig az érdekeltek meghallgatása nélkül készül el a „végleges” terv. Az egyes szaktanáregyesületek hallatják ugyan nézeteiket, de ezeknek nincs súlyuk, mert csak a tanári társadalom egy részének nevében beszélnek. Mennyivel nagyobb hatású volna, ha a nagy szakkérdések tárgyalásánál az intéző szerv az egész tanári rend meghallgatásával döntene és a határozatot, mint az egyetemesség kívánságát juttatná el az illetékes tényezőkhöz!

Ha kamara volna, akkor a szakkérdésekben nem nélkülünk, hanem a többi kamarák életéhez hasonlóan, azok meghallgatásával és véleményük tekintetbe vételével döntenének. Így a kamara szakkérdésekben is, mint legfőbb tanácsadó szerv szerepelne.

De meg lehetünk győződve, hogy a kamara biztos igen nagy eréllyel képviselné a bevezetésben felelített tanárképzés reformját és a vele szorosan összefüggő állástalan és helyettes tanárok nagy horderejű és messze kiható kérdését is.

A felsorolt tények tehát mind a mellett szólnak, hogy a tanári társadalomnak úgy egyénileg, mint a nemzet nagy céljai érdekében szüksége van az egyetemes szervre, amely szervnek képviselői helyet kapnának a többi kamarákhoz hasonlóan a felsőházban is. Mert ugyebár elképzelhetetlen, hogy törvényhozásunk felsőházában — amelyben minden társadalmi osztály képviselve van — a nemzet jövőjét formáló tanárságnak, mint a nemzet egyik fontos tartópillérének tagjai ne kapnának helyet?!

A létrehozandó kamara szervezete hasonló elveken épülne fel, mint az ügyvédi, orvosi stb. kamara, a tanárság különleges helyzetének tekintetbe vételével. A kamara osztályai — a különböző iskolafajok képviselői — határoznának a minisztérium által előhozott ügyekben, előterjesztéseket tennének a változtatásokra vonatkozólag s általában javaslatokat dolgoznának ki az általános közoktatásügy keretében tartozó és a tanárokról vonatkozó kérdésekben.

A felállítandó kamarának tehát az volna a célja, hogy az ország tanárságának erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeit egyetemes társulás útján megvédje és fejlessze, a tanári rendnek méltó szerepet biztosítson a nemzeti élet fejlesztését célzó intézményekben és ezzel kapcsolatosan együttműködést teremtsen a külföld hasonló érdekképviselőivel.

(Pécs)

Wolff László.

IRODALOM.

A felvidéki magyarság húsz éve 1918–1938. Szerkesztette a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi Intézete. Budapest, 1938. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. 136. l.

Azzal a céllal szerkesztette a Statisztikai Társaság ezt a zsebkönyvet, hogy belőle az anyaország lakossága már a visszacsatolás pillanatában — addig is, amíg részletes munka készülhet — megismerhesse a felvidéki magyarság küzdelmes, megpróbáltatásokkal és szenvedésekkel teljes kisebbségi életét, s ebből megérthesse és értékelhesse az ottani viszonyokat és azt a sajátságos lelkeséget, amely e húsz év alatt kialakult.

A trianoni békediktátum Magyarország oly részeit csatolta Csehszlovákiához, melyeknek magyar lakossága „földrajzi elhelyezkedésében, történelmében, szellemi-